

Jaarplan bestuurlijke integriteit 2024

1. Inleiding

Een betrouwbare gemeente begint bij een bestuur dat de toon zet: integer, transparant en controleerbaar. Collegeleden, raadsleden en wijkraadsleden vervullen een actieve rol in de lokale democratie. Voor alle volksvertegenwoordigers en collegeleden is het raadzaam om ook gedurende de zittingstermijn stil te blijven staan bij integriteit: wat hebben we afgesproken, praten we over de norm van bestuurlijk fatsoen en hoe werkt dat in de praktijk? Waar kunnen we aankloppen met dilemma's die onze integriteit raken? Daarom zetten we in 2024 in op continuering van het ingezette integriteitsbeleid langs alle pijlers. We houden de regels actueel en op orde, verzorgen trainingen voor de politieke ambtsdragers en de directe schil daaromheen, geven advies vooraf en doen onderzoek bij meldingen. We volgen de ontwikkelingen in het integriteitsveld, en laten dat veld ook naar binnen kijken middels de bijzondere leerstoel 'Integriteit van het lokaal bestuur'.

Het jaarplan bestuurlijke integriteit 2024 is een praktische afgeleide van het beleidsplan 2021-2025. Het jaarplan wordt door het college vastgesteld en ter kennisgeving aan de gemeenteraad verzonden.

1.1 Definitie

Bestuurlijke integriteit is 'het handelen van de overheid, als collectief en als individu, in overeenstemming met de algemeen geldende normen en waarden van bestuurlijk fatsoen' (Van Hulten).

De geldende normen zijn vastgelegd in regels en gedragscodes. Op basis daarvan maken we de juridische afweging: mag het? Over de onderliggende waardes voeren we het gesprek met elkaar: wat vinden we bestuurlijk fatsoenlijk? Die morele afweging is een onderdeel van de integriteitsbeoordeling. Tot slot kijken we naar de gevolgen van het handelen. Hoe wordt er gehandhaafd? In de bestuurlijke omgeving vindt er vaak een politieke en publieke beoordeling plaats die gevolgen kan hebben voor het verdere functioneren van de bestuurder of volksvertegenwoordiger.

In deze tijd is er steeds meer aandacht voor netwerkbewustzijn. Het netwerk van een politicus heeft een belangrijke functie, maar kan ook ontaarden als er een wederkerigheidsrelatie ontstaat tussen de politicus en partijen die anderen buitensluiten en kritische reflectie in de weg staat. Voor politieke ambtsdragers is het daarom goed om zich af te vragen: ben ik me bewust van mijn eigen rol binnen mijn netwerk? Ben ik in staat kritisch te zijn op de integriteit van mijn netwerk? Daarbij helpt het om het netwerk in beeld te brengen en erover in gesprek te gaan.

1.2 Afbakening

Bestuurlijke integriteit gaat over het gemeentelijk bestuur: gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders en de 39 wijkraden.

1.3 Leeswijzer

In dit jaarplan blikken we terug op 2023 en beschrijven we vervolgens de plannen voor 2024.

2 Terugblik 2023

In 2023 is gewerkt langs de vijf pijlers uit het beleidsplan 2021-2025: regelgeving, bewustwording, toetsing en coördinatie, blik naar buiten en blik naar binnen.

2.1 Regelgeving

In 2023 is gestart met de actualisatie van de gedragscodes en onderzoeksprotocollen voor het college, de gemeenteraad en de wijkraden. Deze zijn voor het laatst gewijzigd en vastgesteld door de gemeenteraad in 2022. In 2024 wordt hier verder gevolg aan gegeven.

Daarnaast is er in 2023 gestart met een actualisatie van het Handboek college 2022. De nieuwe versie van het Handboek college wordt verwacht begin 2024. Het landelijk verwachte 'Wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur', waaronder basisscan integriteit kandidaat-wethouders, is vertraagd. Zodra het is vastgesteld, geven we daar in Rotterdam gevolg aan.

2.2 Bewustwording

Prof. dr. Leonie Heres, bijzonder hoogleraar Integriteit van het Lokaal Bestuur aan de EUR, heeft een aantal sessies over integriteit en ethisch leiderschap begeleid binnen de organisatie. Het team bestuurlijke integriteit heeft de trainingsmodules geëvalueerd en herzien (zie punt 2.5) en onder andere de module netwerkbewustzijn ontwikkeld. De coördinator bestuurlijke integriteit heeft hierover een sessie begeleid bij de concerndirectie en in enkele andere teams. Aan de teams rondom het college werden een trainingen bestuurlijke integriteit gegeven. De griffiemedewerkers hebben zowel een basistraining integriteit als een dilemmatraining gevolgd. Aan de fractiemedewerkers van de raad is een dilemmatraining aangeboden. Ook aan wijkraadsleden is een dilemmatraining aangeboden. Aan de ambtenaren die betrokken zijn bij de wijkraden (wijkraadscoördinatoren en wijkmanagers) zijn integriteitstrainingen gegeven. Tot slot is aan alle wijkraadsleden een online integriteitstraining aangeboden. De deelname daaraan vraagt nog aandacht.

2.3 Toetsing en coördinatie

Gedurende het hele jaar zijn op alle integriteitsvragen van college, raad en wijkraden adviezen gegeven over onder andere nevenfuncties, het voorkomen van belangenverstrengeling, de dienstauto, het gebruik van informatie en het aannemen van uitnodigingen. Bij raadsleden gebeurde dit door tussenkomst van de griffier. In 2023 is daarnaast op verzoek van de griffier voor de eerste keer getoetst en geadviseerd op nevenfuncties van burgerleden. Veel burgerleden zijn maatschappelijk

actief in Rotterdam. Het helpt hen in hun functioneren om belangenverstrengeling te voorkomen, maar ook om te weten wanneer het juist niet nodig is zich terug te trekken uit beraadslaging. Ook is in samenwerking met de griffie begonnen aan het verbeteren van de procedure bij de benoeming van nieuwe raads- en burgerleden, waar de opgave en toetsing van nevenfuncties en belangen een voornaam onderdeel van is. Voor de wethouderswissel in het najaar 2023 is geadviseerd aan de vertrekkende wethouder over nevenfuncties en functies na aftreden. Daarnaast werd in opdracht van de burgemeester voor de kandidaat-wethouder een risicoanalyse uitgevoerd. De gemeente ontving enkele meldingen van vermoedens van een schending van de bestuurlijke integriteit in de wijkraden. Die leidden na een analyse in sommige gevallen tot een vooronderzoek of onderzoek integriteit waarna de melding kon worden afgedaan.

2.4 **Blik naar buiten**

Na de installatie van prof. dr. Leonie Heres als bijzonder hoogleraar Integriteit van het Lokaal Bestuur aan de EUR in december 2022, heeft ze in september 2023 haar oratie 'Collectief moreel vakmanschap over de integriteit van het lokaal bestuur' uitgesproken. Voorafgaand organiseerden de gemeente Rotterdam en de EUR een integriteitslab, waaraan door wetenschappers, politieke ambtsdragers en integriteitsprofessionals werd deelgenomen. Binnen de leerstoel is in 2023 een promovendus gestart. Daarnaast heeft prof. dr. Heres verschillende trainingen en dilemma-gesprekken in en buiten de organisatie gevoerd, zoals bij de Rekenkamer Rotterdam en de Ombudsman Rotterdam-Rijnmond. Het curatorium (begeleidingscommissie) van de leerstoel is in 2023 tweemaal bijeengewees.

Met diverse (overheids-)organisaties en integriteitsnetwerken werd kennis gedeeld en besproken. De coördinator bestuurlijke integriteit was spreker op een bijeenkomst van de Kring van integriteitscoördinatoren publieke sector over onderzoeksprotocollen bij meldingen van bestuurlijke integriteitsschendingen. Daarnaast wordt er regelmatig beroep gedaan op de expertise van Rotterdam op het vlak van bestuurlijke integriteit. Op dit moment wordt onderzocht hoe we hier in opdrachtvorm gevolg aan kunnen geven. Tot slot is er ook in G4-verband regelmatig contact met integriteitsfunctionarissen.

2.5 **Blik naar binnen**

Binnen de pijler blik naar binnen keken we dit jaar kritisch naar twee onderwerpen. Ten eerste evalueerden we ons eigen netwerk, waarbij voornamelijk is gekeken welke kansrijke relaties er binnen het vakgebied bestaan, en waar we de komende tijd meer op willen inzetten voor de verdere ontwikkeling van het vak binnen Rotterdam. Ten tweede hebben we ons eigen aanbod van integriteitstrainingen geëvalueerd. Voorheen werd er een eenmalige allesomvattende training aangeboden op vlak van bestuurlijke integriteit. Het creëren van aparte modules sluit beter aan op de behoeften van medewerkers binnen de organisatie, raadsleden en fractiemedewerkers. Hieruit zijn vijf verschillende modules voortgekomen die in 2024 worden aangeboden:

1. Basistraining bestuurlijke integriteit
2. Module oneigenlijke druk
3. Module netwerkbewustzijn
4. Module moreel beraad/dilemmatraining

5. Module omgangsvormen

Een zesde module gaat over het nut en de noodzaak van een vooraf vastgesteld onderzoeksprotocol bij integriteitsmeldingen. Deze module kan extern worden aangeboden.

3 Acties bestuurlijke integriteit 2024

De acties voor 2024 zijn gebaseerd op het beleidsplan bestuurlijke integriteit 2021-2025. De afgelopen vijf jaar heeft bestuurlijke integriteit binnen de gemeente Rotterdam een forse ontwikkeling doorgemaakt. Met meer vakkennis is er beleid ontwikkeld, zijn tal van procedures beter ingericht en kaders geactualiseerd. Na het bestendigen van de eerder ingezette koers en het werken aan een duurzame inbedding van bestuurlijke integriteit in 2023, wordt er in 2024 gekeken welke kennis en vaardigheden nog ontbreken binnen het team.

Hieronder staan de acties beschreven langs de vijf pijlers. Onder punt 4 staat een actielijst.

3.1 Regelgeving

De doelstelling van deze pijler is: de regelgeving is blijvend op orde.

- Wet- en regelgeving vanuit het Rijk implementeren we tijdig, zoals de aankomende verplichte basisscan integriteit van wethouders. Het is vooralsnog onduidelijk wanneer deze wetgeving verwacht kan worden.
- De gedragscodes en onderzoeksprotocollen zijn in 2022 grondig herzien. In 2024 verschijnen er geactualiseerde gedragscodes en onderzoeksprotocollen, waarin de wetwijziging van de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur en de wetwijziging van de Wet bescherming klokkenluiders zullen worden verwerkt.
- Nadat de gedragscodes zijn geactualiseerd, zal ook het Handboek college 2022 worden geactualiseerd. Dit betreft regelmatig onderhoud.
- De regelgeving buitenlandse ambtsreizen wordt geactualiseerd – op initiatief van team internationaal.

3.2 Bewustwording

Nadenken over ons handelen is meer dan de regels toepassen. De regels leggen de normen vast die we hanteren. De waarden gaan over de moraal die we eraan verbinden. Waarden zijn voor iedereen anders. De kunst is om met elkaar in gesprek te blijven over wat we goed en fout vinden, over wat toelaatbaar is of uit den boze.

- Voor het college wordt in samenwerking met de bijzonder hoogleraar 'Integriteit van het lokaal bestuur' in 2024 twee keer een dialoog over integriteit en ethisch leiderschap georganiseerd.
- De ambtenaren betrokken bij de wijkraden (wijkraadscoördinatoren en wijkmanagers) volgen een integriteitstraining.
- De online integriteitstraining voor wijkraadsleden blijft beschikbaar en wordt actief gepromoot.
- Er worden dilemmatrainingen aangeboden aan wijkraadsleden.

- De coördinator bestuurlijke integriteit is twee keer per jaar te gast in de concerndirectie om actuele integriteitsthema's te bespreken binnen het krachtenveld tussen bestuur en organisatie, zoals druk en netwerken.
- Alle nieuwe medewerkers van de directie Concernstaf & Strategie volgen de basistraining bestuurlijke integriteit.
- De kring van medewerkers rond het college – denk aan bestuursadviseurs, politiek assistenten, secretaresses, adviseurs externe betrekkingen, chauffeurs, bodes en woordvoerders - wordt getraind opdat zij in hun advisering aan en zorg voor het college automatisch de integriteitsafweging maken. De modules die worden aangeboden, zijn: (on)eigenlijke druk, moreel beraad, omgangsvormen en netwerkbewustzijn.
- Op verzoek worden er maatwerktrainingen bestuurlijke integriteit georganiseerd en gegeven.

3.3 Toetsing en coördinatie

De coördinerende en toetsende taken binnen bestuurlijke integriteit zijn erop gericht te waarborgen dat de ambtelijke organisatie in staat is goed en accuraat te adviseren over bestuurlijke integriteit aan het gemeentebestuur.

- Bij een eventuele wethouderswissel adviseren we vertrekkende wethouders waar nodig op maat over hun vertrek, de geldende regelgeving voor mogelijke vervolgbetrekkingen en de overdracht van nevenfuncties. Met kandidaat-wethouders zal een startgesprek integriteit gehouden worden en voeren we een risicoanalyse uit. Op basis daarvan wordt, als daar aanleiding voor is, een handelingsadvies gegeven.
- Bij aantredende collegeleden en wijkraadsleden worden de opgegeven nevenfuncties getoetst op verenigbaarheid en wordt waar nodig een advies gegeven. Dit gebeurt ook als zij tussentijds een nieuwe nevenfunctie wensen te aanvaarden.
- Alle terugkerende taken, zoals aangifte van neveninkomsten van het college, toetsing en publicatie van nevenfuncties van het college en openbaarmaking van declaraties en geschenken van het college en volksvertegenwoordigers, vinden gestructureerd plaats zodat de integriteit van het bestuur daardoor niet in het geding komt.
- We adviseren op alle voorkomende integriteitsvragen van het college, raad en wijkraden.
- Bij advisering over integriteitskwesties en onderzoek naar vermoedens van misstanden is het doel om steeds goed en accuraat advies te leveren, en om gedegen en een te verantwoorden onderzoek te doen.
- We blijven aandacht vragen voor ordentelijke archivering van de zakelijke correspondentie van collegeleden, waaronder WhatsApp-verkeer.
- Ter borging en verantwoording stemmen de burgemeester en de gemeentesecretaris, en indien wenselijk ook een betrokken vakwethouder af over bestuurlijke integriteit, zowel beleidsmatig als over incidenten.
- In het laatste kwartaal stellen we het jaarplan bestuurlijke integriteit 2025 op.

3.4 **Blik naar buiten**

Het begrip integriteit beweegt voortdurend. Wetenschappers en integriteitsfunctionarissen in publieke organisaties denken blijvend na over wat integer is en hoe dit in de praktijk gebracht kan worden. Het is belangrijk om deze ontwikkelingen te volgen, met elkaar te bediscussiëren en te bevorderen, zowel met lokale partners, nationaal als met een blik over de grens.

- De bijzondere leerstoel 'Integriteit van het lokaal bestuur' is de aanjager voor een intensieve samenwerking met de EUR op het gebied van integriteit. Het streven is om Rotterdamse school te maken op dit thema, door het ontwikkelen van onderwijs, onderzoek, praktisch toepasbare instrumenten, kennisbijeenkomsten en publicaties.
- In het najaar van 2024 organiseren we een leerbijeenkomst voor wetenschappers en integriteitsprofessionals.
- We organiseren een kennisbijeenkomst bestuurlijke integriteit met de G4.
- We blijven kennis delen en een landelijk en internationaal netwerk opbouwen en onderhouden van partners in de wetenschap en publieke sector op het gebied van bestuurlijke integriteit. Daarbij oriënteert de gemeente Rotterdam zich op het gericht van dienst zijn van andere gemeentes die vraagstukken hebben over bestuurlijke integriteit. We ontplooien in samenwerking met de provincie en andere gemeentes een gefinancierde regiofunctie bestuurlijke integriteit.

3.5 **Blik naar binnen**

Doelstelling van de pijler 'Blik naar binnen' is dat er op structurele basis gereflecteerd wordt op de werkwijze binnen bestuurlijke integriteit. Door deze structurele blik naar binnen, leren we van afwegingen en keuzes bij ethische dilemma's, worden de afwegingskaders steeds degelijker, wordt inzicht verworven in kwetsbaarheden en groeit het lerend vermogen.

In 2024 selecteren we twee thema's. Hierbij evalueren we ten eerste de integriteitsonderzoeken die door het team bestuurlijke integriteit de laatste twee jaar zijn uitgevoerd, waarbij specifiek gekeken wordt naar onderzoeks- en hoortechneken die gebruikt worden bij integriteitsonderzoek. Ten tweede nemen we de bestaande kennis en vaardigheden binnen het team onder de loep. Welke kennis uit het vakgebied ontbreekt binnen het team en welke vaardigheden kunnen verder ontwikkeld worden?

3.6 **Gemeenteraad**

In het duale stelsel is het aan de gemeenteraad zelf om vast te stellen hoe hij vormgeeft aan werken aan zijn integriteit. Met de griffier zijn, volgens dezelfde uitgangspunten van het door de raad vastgestelde beleidsplan 2021-2025, de volgende activiteiten voor 2024 vastgesteld:

- Regelgeving: in 2024 actualiseren we de gedragscode en onderzoeksprotocol gemeenteraad, waarin de wetwijziging van de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur en de wetwijziging van de Wet bescherming klokkenluiders zullen worden verwerkt.
- Bewustwording: voor raads- en burgerleden, evenals voor fractiemedewerkers zal een dilemmatraining worden georganiseerd. Daarnaast wordt twee keer per jaar een basistraining integriteit aangeboden voor nieuwe raads- en burgerleden. Op

verzoek verzorgen we integriteits- en dilemmatrainingen voor de griffiemedewerkers in aanvulling op eerdere trainingen.

- Toetsing en coördinatie: bij aantredende raadsleden en burgerleden worden de opgegeven nevenfuncties getoetst op verenigbaarheid en waar nodig een advies gegeven. Dit gebeurt ook als zij tussentijds een nieuwe nevenfunctie wensen te aanvaarden. Daarnaast is er deskundigheid beschikbaar voor de raad en griffier bij alle voorkomende adviesvragen op het gebied van bestuurlijke integriteit.
- In de organisatorische samenwerking tussen de griffie en team bestuurlijke integriteit worden procedures verbeterd.

4 Planning en fasering acties bestuurlijke integriteit voor 2024

Regelgeving	
Q 1	Oplevering actualisaties gedragscodes gemeenteraad, college en wijkraden 2022
Q1	Oplevering actualisaties onderzoeksprotocollen gemeenteraad, college en wijkraden 2022
Q1-4	Regelgeving over verplichte basisscan integriteit kandidaat-wethouders implementeren. Landelijke wetgeving wordt verwacht.
Q1	Actualiseren Handboek college 2022
In voorkomende gevallen	Aanpassen lokale regelgeving op nieuwe landelijke wetgeving, zoals wijzigingen op rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers
Q2	Regelgeving buitenlandse ambtsreizen actualiseren – op initiatief van team internationaal

Bewustwording	
Q2 en Q4	Organiseren van dialoog over integriteit en ethisch leiderschap in het college in samenwerking met bijzonder hoogleraar
Q2	Aanbieden dilemmatraining raadsleden, burgerleden en fractiemedewerkers
Q1-2	Aanbieden van online integriteitstraining aan wijkraadsleden door directie Wijken, Participatie en Verkiezingen
Q1-4	Verzorgen dilemmatrainingen per wijkraad door directie Wijken, Participatie en Verkiezingen
Q1-4	Aanbieden van webinar oneigenlijke druk voor wijkraadsleden door directie Wijken, Participatie en Verkiezingen
Q1-4	Trainingen geven aan alle directe ondersteuning college over de gedragscode, handboek college en signaleren van risico's
Twee keer per jaar	Bespreken van integriteitsthema's in de concerndirectie door coördinator bestuurlijke integriteit

Op verzoek	Organiseren en geven van maatwerktraining bestuurlijke integriteit

Toetsing en coördinatie

Doorlopend	Bij een eventuele wethouderswissel: adviseren van vertrekkende wethouders over onder andere geldende regelgeving, mogelijke vervolgbetekkingen en de overdracht van nevenfuncties. Voeren van het startgesprek integriteit met kandidaat-wethouder. Uitvoeren risicoanalyse kandidaat-wethouder en geven handelingsadvies.
Q4	Opstellen jaarplan bestuurlijke integriteit 2025 met terugblik op voorgaand jaar en activiteiten voor komend jaar
Doorlopend	Coördineren vaste procedures, zoals opgave neveninkomsten (Q2-3), publicatie nevenfuncties college, publicatie declaraties college, toets nevenfuncties wethouders en volksvertegenwoordigers.
Doorlopend	Toetsen en aandacht vragen voor ordentelijke archivering bestuurlijke stukken, waaronder correspondentie van collegeleden, ontwikkeling van archivering van berichten-apps.
Doorlopend	Adviseren op alle voorkomende integriteitsvragen van het college, raad en wijkrazen
Doorlopend	Analyseren en indien nodig onderzoeken van meldingen van vermoedens van integriteitsschendingen
Regulier en indien nodig	Afstemmen over beleid en incidenten tussen burgemeester, gemeentesecretaris en zo nodig vakwethouder

Blik naar buiten

2021-2025	Ontplooi van activiteiten in samenwerking met de leerstoel, bijvoorbeeld door trainingen, onderzoek, ontwikkelen van praktische instrumenten, kennisbijeenkomsten en gezamenlijke publicaties
Q3	Kennisbijeenkomst organiseren met netwerk integriteitscoördinatoren
Q2	Kennisbijeenkomst bestuurlijke integriteit G4
Q1-Q2	Begeleiden stagiairs van de EUR
Doorlopend	Volgen van wetenschappelijke ontwikkelingen op het terrein van bestuurlijke integriteit
Doorlopend	Onderhouden en kennisdeling binnen relevant netwerk van partners in de wetenschap en publieke sector, zowel in Nederland als internationaal
Op verzoek	Gasttrainingen verzorgen
Q1-4	Ontplooi regiofunctie bestuurlijke integriteit in samenwerking met provincie

Blik naar binnen

Q3-4	Onderzoeken van één of twee jaarthema's, leerpunten destilleren en verbeterlagen in de werkwijze doorvoeren.